

Iz zgodovine kranjskih trgov.

11. Motnik.

(Konec.)

ako pa je bilo z motniškim trgom in njegovimi tržnimi pravicami? Ob dobri prometni cesti se je bila razvila okrog Motnika že v srednjem veku živahna obrt in kupčija. Motnik je slovel po svojem usnjarstvu, klobučarstvu in barvarstvu. Tržani so bili premožni in so se zelo ločili od kmetov-okoličanov. S poljedelstvom se sploh niso marali ukvarjati. Okoličani so hodili v trg po usnje in druge potrebščine. Plačevali pa niso v denarju, ampak v blagu. Za kože, živino in žito so si nabavili v trgu vse potrebno. Obojim je bilo na ta način ustrezno.

Leta 1884. je izročil motniški župan Gašper Križnik vse stare trške listine na vpogled zgodovinarju Francu Schumiju, da jih porabi za svoj »Archiv«. Ta marljivi zgodovinar pa je kmalu potem umrl. Listine so se pa izgubile brez sledu. O starem Motniku nam je ohranil največ spominov le tamošnji rojak profesor Valentin Konšek v časopisu »Blätter aus Krain«, letnik 1857.

Motnik se omenja kot trg prvikrat l. 1422., in sicer v pismu, ki ga je izdal l. 1579. notranje-avstrijski vladar nadvojvoda Karel. To pismo nam sporoča, da je bil dovoljen Motničanom semenj vsako nedeljo. Omenja se tudi trški grb: ščitonosec, ki drži v levici široko sekiro, v desnici pa meč. Motnik je dobil svoj grb najbrže l. 1476. Prosili so Motničani zanj cesarja Friderika III. To sklepamo iz cesarjevega pisma (1476), ko potrjuje motniškemu trgu vse od njegovih prednikov podeljene pravice in poudarja vdanost Motničanov do vladarske hiše, kakor so jo očitno pokazali za časa njenih bojev s Celjani.

V Gradcu, v mestnem arhivu, je zasledil že imenovani profesor Konšek listino, s katero je podelil nadvojvoda Ernest Motniku tržne pravice. Leta 1422. je torej dobil Motnik pravice trga. Ernest Železni je vladal notranje avstrijske dežele od l. 1406. do 1424.

Za cesarja Ferdinanda I. (1556—1564) pa je prišel Motnik ob tržne pravice. Ta vladar je bil namreč prepovedal vse semnje in tržne dneve ob nedeljah in praznikih. Motniški sodnik (župan) je bil pa pozabil poprositi vlado, da se preložijo motniški semnji in tržni dnevi na druge dneve. Motničani so se obrnili potem na nadvojvoda Karela (1564—1590), naj se jim vrnejo stare pravice. Vladar je prošnji ugodil l. 1579., kakor je bilo že omenjeno.

Nadvojvoda Ferdinand II. (1590—1637) je dovolil l. 1613. Motniku dva živinska semnja — o sv. Jederti in sv. Antonu.

V cerkvenem oziru je spadal Motnik že l. 1232. pod benediktinsko opatijo v Gornjem gradu.¹ L. 1369. so imeli v Motniku že duhovnika. Njegovo ime nam ni znano; gotovo pa je, da je bilo takrat v Motniku že ustanovljeno dušnopastirsko mesto. L. 1369. je bil namreč prepustil Gerloh Motniški tri kmetije cerkvi sv. Jurija v Motniku. Dohodek teh kmetij je bil užitek duhovnika, ki stanuje v Motniku.²

L. 1404. se je sezidala na hribu pri Motniku cerkev sv. Lenarta in sv. Elizabete. Vranski župnik je izprosil pri cerkveni gosposki dovoljenje, da se sme v tej cerkvi maševati.³

Kapelo sv. Marije Magdalene omenja Valvazor⁴ l. 1689.

Za vlade ljubljanskega škofa Tomaža Hrena je bil sestavljen l. 1605. zapisnik vseh cerkvâ ljubljanske škofije. Tega leta, 28. junija, je razglasil papež Pavel V. »sveto leto«. Praznovalo naj bi se najprej v Ljubljani in v Gornjem gradu (6. avg.), potem pa po raznih cerkvah ljubljanske škofije. Škof Hren je zapisal v svoj dnevnik vse cerkve svoje škofije, koder je dal razglasiti to praznovanje sv. leta. Na Štajerskem omenja zapisnik nadžupnijo sv. Mihaela na Vranskem, pod katero je spadala župnija Marije device v Braslovčah z vikariatnimi cerkvami: sv. Pavla pri Boljski, sv. Pankracija v Grižah, sv. Nikolaja v Trbovljah in sv. Jurija v Motniku.

Stari šematizem ljubljanske škofije pa omenja, da se je šele l. 1612. ustanovilo v Motniku dušnopastirsko mesto »annus erectionis beneficii«. Po Hrenovem zapisniku je torej tukaj pomota.⁵

Trg Motnik je spadal pod Štajersko do l. 1809., ko so Francozi zasedli Kranjsko. Že sredi 18. stoletja pa se je trudila motniška gospoda, da bi prišla pod Kranjsko; tržani pa tega niso marali. Motnik je ostal pod Štajersko do prihoda Francozov. Ti so zasedli in utrdili trg kot branik proti štajerski meji. Štajercem pa Francozi z odvzetjem Motnika niso hoteli biti »krivični«. Kot odškodnino za Motnik so jim prepustili goro — planinski pašnik Jasovnik (Jaselnik). Tako je ostalo tudi po odhodu Francozov (1813) do danes.

Kako pa je bilo z motniško župnijo? Motnik je pripadal prej gornjegrajskemu okraju, torej ljubljanski škofiji. Pod cesarjem Jožefom II. (1780 do 1790) se je uveljavilo načelo, da bodi deželna meja hkrati tudi meja škofij. Ker je bil Motnik takrat na Štajerskem, so ga l. 1787. izločili iz ljubljanske škofije in pridelili lavantinski. Ko so pa Francozi zasegli Motnik in ga pridružili Kranjski, je bila tudi župnija pridružena ljubljanski škofiji (1809—1813). Po odhodu Francozov pa je bila župnija podrejena zopet lavantinski škofiji — to do l. 1833., ko so jo pridelili ljubljanski škofiji.⁶

¹ Schumi, U. u. R. B. II. 58.

² Orožen, Stift Oberburg 142.

³ Izvestja M. Dr. II. 73.

⁴ VIII., 776.

⁵ Izvestja M. Dr. 1895, 58.

⁶ Izvestja M. Dr. 1906, 56.

Kaj naj še povemo o Motniku? V občino spada še Zgornji Motnik (20 preb.) in Zajasovnik (49). Župnija šteje 524 duš. V cerkvenem oziru spada pod kamniško dekanijo, oblastno pa pod kamniško glavarstvo in tamošnje sodnijo.

Šola je v Motniku dvorazredna, ustanovljena l. 1888. Všolana je v njo vsa motniška občina, oziroma župnija, pa še tri hiše iz vasi Rebri in tri hiše iz Male Ravni — to pa iz občine Špitalič.

Motničanov se je spomnil Vrtec že l. 1919., ko se je dotaknil »motniškega polža«. Podtaknjen jim je kakor meščanom iz Višnje gore. Ako ne bi bili predniki sedanjih Motničanov v nekdanjih časih tako delavni in podjetni — bogzna, ali bi bil tak, sicer prijazen, vendar pa — seveda za sedanje razmere — precej odročen kraj prišel kdaj do časti — trga.

Mladinski novičar.

Japonci rastejo. Znano je, da je japonsko rumeno pleme po velikosti najmanjše na svetu. Kitajci in Japonci so takorekoč najmanjši ljudski tip. Profesor Weaden Harts objavlja zanimive podatke, iz katerih izhaja, da japonska mladina radi vztrajnega gojenja sporta raste. Profesor je proučeval ustroj Japoncev celih dvajset let in je prišel do ugotovitve, da so Japonci v tem času zrastle za povprečno dva centimetra. V istem času so se splošne zdravstvene razmere japonskega naroda izboljšale za 49 odstotkov. Tako Japonci rastejo in se fizično utrjujejo, medtem ko belo pleme propada telesno in duševno.

Brez imen. V Koreji se ne daje otrokom ženskega spola pri rojstvu nobeno ime. Seveda dobijo doraščajoče deklice priimek, s katerim jih kličejo starejši prijatelji in sorodniki; toda samo roditelji imajo v poznejši starosti pravico, uporabljati to ime. Vsi drugi družinski člani in tujci se pa poslužujejo pri nagovoru opisovalnega načina, kakor n. pr.: Hči ali sestra tega in tega. Po možitvi pa tudi to odpade. Starši dajo omoženim hčeram ime okraja ali kraja, v katerem stanujejo s svojim možem, roditelji njenega moža jo pa imenujejo po kraju, kjer je živela pred omožitvijo.

Poki v gozdu. Ljudje, ki potujejo po pragozdih Amerike, imajo večkrat priliko, da opazujejo čudovita dela stvarstva, ki kaže tukaj najbohotnejše svojo raznolikost. Tako n. pr. raste v ameriških gozdih visok grm, Phura crepitans, čigar plodove obdajajo jako trde lupine. Ko plod dozori, se lupina s pokom razletí in vrže seme daleč od sebe. Zgodi se večkrat, da nastane v gozdu prav živahno streljanje, ko so ti plodovi zreli.

Čudežno drevo. Brazilija je znana po svojih naravnih krasotah. Tam raste tudi drevo z imenom Orape. To drevo izloča tako močno svetlobo, da lahko ponoči poleg njega kdo piše ali čita.

Nezaslišano je bilo doslej pri nas, da bi si kak mlad dijak-srednješolec sam končal življenje; vsaj redke so bile take nesreče. Meseca novembra smo pa brali, da je skočil v Zagrebu sinko nekega odvetnika skozi okno na cestni tlak in da je vsled notranjih poškodb umrl. Reklo se je, da se je v gimnaziji slabo učil; ker je bil doma posvarjen, se je pa v naglici ali jezi ali zmedenosti tako izpozabil, da je postal samomorilec. Toda — menite, da je samo to bilo vzrok? Ne maramo in ne smemo natolcevati ali soditi; to pa lahko z mirno vestjo rečemo: Kjer je strah božji, kjer se zrcali v družini res krščansko življenje, nobenemu ne pride kaj takega niti na misel. Seveda se utegne pripetiti nesreča